

Van visie naar normen: eigenheid van het vee

Foto: Iwan Baan

16 Dynamisch Perspectief

Rienk ter Braake, coördinator
Demetercertificering

Met zijn "Landbouwcurcus" in 1924 heeft Rudolf Steiner de basis gelegd voor de biologisch-dynamische landbouw. In deze curcus wordt een visie gegeven op een moderne landbouw. Veel van deze visie is nog steeds, of misschien wel juist nu, heel actueel.

In vier artikelen wil ik schetsen hoe een visie op landbouw uiteindelijk is vertaald in een aantal concrete Demeternormen, waar gecertificeerd biologisch-dynamische boeren zich aan hebben te houden. Twee eerdere artikelen over bedrijfsindividualiteit en levende bodem stonden in de afgelopen nummers van Dynamisch Perspectief. Hieronder een artikel over de eigenheid van het vee.

Eigenheid van het vee, de uitgangspunten

Citaat uit de Landbouwcurcus:

"... Met andere woorden, dat we onze dieren niet zomaar in bedompte stallen moeten opsluiten, maar dat we ze naar de wei moeten brengen en in het algemeen de gelegenheid moeten geven om ook zintuiglijk waarnemend met hun omgeving in contact te staan."

In de biologisch-dynamische veehouderij staan "intieme wisselwerkingen" tussen dieren onderling en de omgeving centraal. Een bd-boer werkt met de relaties die de dieren onderling hebben. Ook is het een

uitgangspunt dat het vee de relatie met de omgeving kan ervaren. Letterlijk door buiten te lopen in plaats van altijd op stal. Het is niet voor niets dat ZON een centrale plaats inneemt in geZONd. Hoe zit dat met steeds meer dieren in de gangbare veehouderij die nooit in contact komen met de buitenlucht en de invloed van de zon? Kunnen die dieren gezonde voeding produceren?

Niet de dieren worden aangepast, maar de houderij

Je kunt in de bd-praktijk de volgende thema's rond eigenheid van het vee herkennen:

Dierenwelzijn

In de EU-verordening voor biologische landbouw is vastgelegd dat bepaalde ingrepen (waaronder onthoornen) niet systematisch mogen worden uitgevoerd. Er kan echter ontheffing worden gegeven wanneer de gezondheid of het welzijn van de dieren door de ingreep worden vergroot. Biologische boeren mogen hun koeien en geiten dan ook onthoornen, om te voorkomen dat dieren met horens elkaar beschadigen in de gangbaar ingerichte stallen. Het dierenwelzijn is volgens de biologische sector belangrijker dan het uitgangspunt dat dieren niet verminkt mogen worden. Bd-koeien hebben horens.

Houderij aanpassen

In de bd-landbouw wordt verder gedacht.

Waarom stoten de dieren elkaar? Wat kan de boer in de houderij doen om de problemen aan te pakken? Of in de voeding? Is deze groep dieren wel een kudde? Niet de dieren worden aangepast, maar de houderij.

Eigenheid van het vee, de Demeternormen

In de Internationale Demeternormen wordt het volgende gesteld: "Huisdieren, als bezielde wezens, zijn in het bijzonder afhankelijk van onze zorg. De dagelijkse verzorging dient op een zodanige wijze te worden uitgevoerd dat het dier alle gepaste aandacht krijgt, alsmede de voorzieningen om zijn natuurlijke gedrag te vertonen. Onbalans, zowel op fysiek als op zielsniveau, dient tijdig herkend en gecorrigeerd te worden. Continu aandachtige zorg voor de dieren is hiervoor een vereiste."

Op basis van deze uitspraak hebben Demeter Internationaal en de Demeter Voorwaarden Commissie normen vastgesteld waaraan iedere Demeterboer zich moet houden. Sommige normen hebben grote gevolgen in de bedrijfsvoering. Op korte termijn moeten soms hoge kosten worden gemaakt ten opzichte van de Eko-normen.

Koeien en geiten met horens

Koeien en geiten op bd-bedrijven hebben horens. In de eerste plaats geldt het als een signaal wanneer dieren met horens elkaar beschadigen. Bd-boeren moeten dat op andere manieren oplossen dan door ont-

hoornen. Bij aanzienlijk grotere stallen, met voldoende ruimte en vluchtmogelijkheden voor de dieren zijn de problemen kleiner. Die stallen zijn natuurlijk wel duurder dan de reguliere ligboxenstallen. Wanneer de dieren worden gehouden in constante, overzichtelijke groepen, kennen ze elkaar. Ze vormen een kudde. Dan hoeft de rangorde niet telkens weer bevochten te worden. Het is ook van invloed hoe je als boer met het vee omgaat. Weet je rust te bewaren en over te brengen, of ben je zelf een opgewonden standje? Dat werkt door in de koppel koeien of geiten.

In de tweede plaats hebben de horens, zeker de koeienhorens, in de bd-landbouw een belangrijke plaats. Volgens Steiner vormt de koehoren voor de koe een plek waar de buitenwereld bijzonder sterk wordt afgegrensd. De stromingen naar binnen worden echter krachtig, tot diep in het spijsverteringsorganisme gestuurd. Dit versterkt het specifieke karakter van de koe als verteeder. Als verteeder van voor de mens onverteerbare voeding (gras, hooi) naar melk en vlees. Maar ook als omzetter van voor de mens onverteerbare levenskracht, naar voor de mens rijke levensmiddelen.

De koehorens worden gebruikt om koemestpreparaat en kiezelpreparaat te maken.

Kippen met hele snavels

Wim Vredevoogd (Demeter pluimveehouder) kan het zo prachtig vertellen: "De snavel is het gevoeligste plekje van een kip. Heel veel kippenzenuwen komen daar samen. Dat moet ook wel. Want een kip kan niet vooruitkijken. Met haar snavel zoekt, voelt en pikt ze precies wat ze nodig heeft. Daarom is een kip met een halve snavel geen 100% kip.

Foto: Jan van de Ven

Die dus ook geen 100% eieren kan leggen." Inmiddels mogen ook biologische kippen niet meer worden aangetast (sinds 2006). De bd-landbouw is op dit punt altijd al voorloper geweest.

Haantje de voorste

Ook hier loopt Demeter voorop. Tussen iedere honderd leghennen lopen tenminste drie hanen. Je ziet in grote schuren vol kippen dat zich kleinere, overzichtelijke tomen groeperen rond de hanen. De hanen nemen de rol van bewaker op zich; in de uitloop staan ze op de uitkijk naar een buizerd bijvoorbeeld. Dat geeft de kippen rust. Die hanen moeten wel gekocht en gevoerd worden en dat kost geld. Ze leggen geen eieren.

Echt ruwvoer voor de herkauwers

De voeding speelt een belangrijke rol voor het dier. Wanneer het voer bij het wezen van het dier past, gebruikt het de tijd en energie om te verteren. De dieren vervelen zich niet en gaan elkaar niet treiteren. In de gangbare landbouw wordt nog steeds veel nadruk gelegd op hoge eiwitgehalten en snelle, "efficiënte" vertering. Dat geeft meer stress voor de dieren en dus ook meer problemen met gehoorde beesten.

Het gras op bd-bedrijven wordt later gemaaid, zodat er veel stengelmateriaal wordt geoogst. De vezels prikkelen de pens en dat is goed voor herkauwers. Hooi doet dat nog sterker. Daarom is er de Demeternorm dat koeien in de winter dagelijks minimaal drie kilo hooi krijgen.

Hele granen voor de kippen

Voor kippen is het belangrijk om buiten in de uitloop te scharrelen naar voer. Maar het is zo veel gemakkelijker om gewoon binnen te blijven en het voer uit de voergoot te eten. Demeterkippen krijgen dan ook 30% van het rantsoen in de vorm van hele graankorrels in de uitloop. Kippen zijn net mensen. Opvoeding is heel belangrijk. Zo moeten de jonge kippen leren scharrelen. En als ze regelmatig lekkere graankorrels vinden in de uitloop, dan blijven ze zoeken en nemen een torretje, een wormpje lekker mee.

Bedrijfseigen melk

De lammeren en kalveren op Demeterbedrijven krijgen bedrijfseigen melk. Dat is belangrijk voor de bedrijfsspecifieke weerstand tegen ziekten en de vorming van het karakter. Maar het is ook duurder en meer werk dan biologische poedermelk geven.

De doelstelling van al deze Demeternormen is het zekerstellen aan consumenten dat Demeterproducten worden geproduceerd op landbouwbedrijven met een diereigen veehouderij. Volwaardige producten met karakter. Voor Demeterboeren is het een uitdaging om aan al deze regels te voldoen. De kroon op het werk is in de stal staan en zien dat het goed is. ■